

ІСТОРІЯ МОВИ

УДК 81-112.2

Оксана Ніка, д-р філол. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

РОЗОВ ВОЛОДИМИР ОЛЕКСІЙОВИЧ В ІСТОРІЇ УНІВЕРСИТЕТУ СВЯТОГО ВОЛОДИМИРА

Уперше вводиться в сучасний науковий обіг інформація про унікальний архів¹ В. Розова (15.07.1876, Київ – 21. 05. 1940, Загреб) – українського дослідника історії мови, діалектів, а також автора праць із літературознавства, культурології, філософії. Мова його праць – друкованих і рукописних – українська, російська, сербська, серед найбільш досліджених жанрів – грамоти XIV–XV ст., шкільна драма.

Досліджується наукова діяльність В. Розова як викладача Університету св. Володимира. Саме в київський період життя лінгвіста формуються основні напрями його наукової праці – історія української мови, діалектологія, лінгвістичне джерелознавство, що продовжуються й у подальші періоди.

Ключові слова: історія українського мовознавства, історія української мови, українська діалектологія, грамоти XIV–XV ст., Володимир Розов, Університет св. Володимира.

Володимир Олексійович Розов – видатний дослідник історії української мови та діалектології, ім'я якого досі не набуло об'єктивного вивчення та належної оцінки в українському мовознавстві. Інформація про нього здебільшого є не систематизованою, повністю не дослідженою, і це стосується як його наукової біографії, так і творчого доробку.

¹Архівний фонд проф. В. О. Розова. Рукописні матеріали, машинописні матеріали, створені російською, сербською й іншими мовами. Архівний фонд зберігається в Інституті мовознавства НАН України імені О. О. Потебні. Автор цієї статті висловлює вдячність керівництву Інституту мовознавства НАНУ імені О. О. Потебні за надану можливість користуватися архівними матеріалами цього фонду для вивчення наукової спадщини В. О. Розова. Усі використані в цій статті матеріали з архіву подаються з покликанням на це унікальне джерело. В Описі № 2 зазначено, що це справи постійного зберігання за 1925–1940 рр.

Дослідження В. Розова згадуються й цитуються в мовознавчих дослідженнях, у передмовях до публікацій “Волинських грамот XVI ст.”, “Українських грамот XV ст.”, [Волинські : 5; Дем’янчук : 3; Українські : 5] та ін. Коротка інформація про лінгвіста міститься в “Енциклопедії українознавства” [Енциклопедія], енциклопедії “Українська мова” [Пещак] та ін. Постать В. Розова принагідно висвітлювалася в ювілейному форматі: до 100-річчя з дня його народження Д. Гринчишин видрукував інформацію про В. Розова в журналі “Мовознавство”, у рубриці “Видатні представники мовознавчої науки” [Гринчишин], до 125-річного ювілею Київського університету П. Плющ написав статтю “Перший викладач історії української мови в Київському університеті (Про педагогічну і наукову діяльність проф. В. О. Розова в зв’язку з 125-річчям КДУ)” у “Вісник Київського університету” [Плющ].

Повну інформацію про В. Розова можна отримати з урахуванням усіх його друкованих праць і рукописного архіву, що зберігається в Інституті мовознавства НАНУ імені О. О. Потебні. Згадку про архів уперше зафіксував А. Залеський у журналі “Мовознавство” за 1969 р. [Залеський : 36]. Він вказує, що “більшість наукової спадщини В. Розова залишилась у рукописах, які зберегла З. Г. Розова – дружина покійного і передала в дар Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні” [Там само]. На публікацію А. Залеського згодом покликається Д. Гринчишин [Гринчишин : 90].

Натепер цей архів залишається цінним, але малодослідженим джерелом, що характеризує його автора як глибокого фахівця, який критично осмислює погляди своїх попередників і сучасників, вільно характеризує історико-лінгвістичні явища української мови у порівнянні з іншими слов’янськими мовами, литовською мовою.

Постановка проблеми – вивчення наукової спадщини В. Розова на основі його рукописного архіву для “відкриття” цих праць в історії українського мовознавства та врахування їхньої актуальності в галузях історії української мови, діалектології, лінгвістичного джерелознавства.

Мета статті – дослідити формування наукової концепції В. Розова у період його викладання в Університеті св. Володимира, узагальнення викладу історико-лінгвістичних поглядів у його наступних студіях.

Переважно В. Розова згадують як першого публікатора українських грамот XIV–XV ст., частково – за його першими науковими розвідками, проте відсутні цілісні дослідження про цього ерудита, який працював у галузях лінгвістики, літератури, філософії, культурології, був автором багатьох рецензій російською та сербською мовами. Частина праць В. Розова надрукована в Україні, Болгарії, Сербії й охоплювала вивчення українських, болгарських, сербських рукописів, наприклад: Болгарские рукописи Иерусалима и Синая Минало. София, 1914, № 9 (РАР).

П. Плющ називає В. Розова першим викладачем історії української мови в Київському університеті, коли останній у 1913–1914 навчальному році прочитав в Alma mater спецкурс “История малорусского наречия и его говоров” (2 год на тиждень). Цю інформацію П. Плющ наводить з “Обозрения преподавания на историко-филологическом факультете” [Плющ : 142]. За його твердженням, це був перший курс з історії української мови, а також, додамо, діалектології, що читався окремо від дисциплін російської діалектології. Текст лекцій чи спогади студентів не збереглися, тому лише за назвою навчального курсу і науковою проблематикою, якою займався В. Розов, можна визначити його (курсу) високий науковий рівень і значну пам’яткову основу для теоретичних узагальнень. 1913 р., коли був запроваджений такий університетський спецкурс, вийшла велика праця В. Розова “Исследование языка южнорусских грамот XIV и первой половины XV веков” в “Университетских известиях” (1913, № 10, 12). На цій підставі можна припустити, що тут відображено зміст і структуру авторського курсу. Додамо, що цей текст є розширеним варіантом публікацій В. Розова за 1907 р., зокрема українськомовної “До старо-руської діалектології (Іще до питання про галицько-волинське наріччє)” (СРД).

Принагідно зазначимо, що в Університеті св. Володимира згодом утворені “три кафедри з українознавства: 1) мови, 2) літератури та 3) історії” [Alma Mater : 225], що відображено в “Постанові історико-філологічного факультету про порядок заміщення українознавчих кафедр” (1917); ухвалюється створення в кожному університеті кафедр “а) з історії України, б) української філології, в) істо-

рії західно-руського права та інших наук, які сприяють вивченню України” [Alma Mater : 42], вказані в “Матеріалах Першого з’їзду представників вищих шкіл України” (14–17 квітня 1918 р.).

Педагогічна діяльність В. Розова охоплює викладання в кількох закладах вищої освіти – Університеті св. Володимира, Ніжинському історико-філологічному інституті князя Безбородька, Таврійському університеті, університетах Скоп’є і Загреб. Він був сином колишнього випускника і професора Київської духовної академії, історика Олексія Васильовича Розова.

Як зазначає Д. Гринчишин [Гринчишин : 89], В. Розов закінчив 1-у Київську класичну гімназію 1896 р. і продовжив навчання на історико-філологічному факультеті Університету св. Володимира. У 1902 р. випускник отримав диплом 1-го ступеня і за працю “Пушкін і Гете” нагороджений золотою медаллю та премією імені О. Пушкіна. В архіві (РАР) зафіксовано, що 1908 р. ця стаття надрукована в “Университетских Известиях”, № 4–8 (також є окреме видання).

На початку 1903 р. він був стипендіатом кафедри російської мови і словесності, наприкінці 1906 р. склав іспит і був зарахований на посаду приват-доцента університету. Пробна лекція, яку прочитав В. Розов на історико-філологічному факультеті, – “Значение грамот XIV и XV веков для истории малорусского наречия” (“Университетские известия”, 1907) (РАР). На цій посаді він працював із кінця 1906 до кінця 1916 р. Одночасно з цим В. Розов викладав і на Вищих жіночих курсах у Києві.

1907 р. у викладача отримав відрядження до Австрії, про що йдеться в “Отчете о командировке в Австрию, совершенной летними каникулами 1907 года” (“Университетские известия”, 1908, № 10) (РАР).

В Університеті св. Володимира В. Розов читав “лекції з старослов’янської мови, з давньої і нової російської літератури, спецкурс з пушкінознавства, вів практичні заняття з старослов’янської і староруської мов, з історії російської мови та російської діалектології, і, зокрема, вперше в історії Київського університету прочитав спецкурс “История малорусского наречия и его говоров” [далі в статті покликання на статтю П. Плюща – примітка наша] [Гринчишин : 89].

З огляду на наукову творчість В. Розова можна зробити висновки про те, що основною для нього була проблематика української діалектології, історії української мови, осмислення якої починається в киевоуніверситетський період його життя.

Після викладання в Києві В. Розов працював на посаді екстраординарного професора Ніжинського історико-філологічного інституту князя Безбородька протягом кількох років (1916–1918), згодом – на цій же посаді в Таврійському університеті (1918).

На основі енциклопедичних статей відомо, що “1918 року він виїхав у Болгарію, жив у Югославії” [Пещак], “1919 р. емігрував до Югославії” [Енциклопедія]. Д. Гринчишин про це зазначає так: “У кінці грудня ректорат Таврійського університету надав В. Розову наукове відрядження у слов’янські країни на Балкани” [Гринчишин : 89].

Володимир Розов викладав російську мову в університетах Скоп’є (20-ті рр.) і Загреб (30-ті рр.). У Люблянському університеті (Югославія) він захистив докторську дисертацію на тему “Волинський діалект XV ст. у грамотах Свидригайла” (1928). Текст дисертації зберігається в рукописному архіві (РАР). Після захисту В. Розов отримав ступінь доктора філософії й філології та викладав у Загребському університеті з 1930 р. до кінця свого життя.

Основні положення його дисертації висвітлені в праці “Язык южнорусских грамот XIV–XVI веков” (“Труды IV съезда Русских академических организаций за границей”, издание Русского научного института в Белграде, 1929) (РАР). Активна наукова діяльність В. Розова виявлялася в тому, що він був учасником I-го з’їзду слов’янських філологів у Празі.

Під час викладання в Університеті св. Володимира В. Розов досліджував історію української мови, діалектологію, присвятив цикл статей вивченню мови українських грамот XIV–XV ст., також української шкільної драми, староболгарських писемних пам’яток. Опублікував збірку грамот зі словником, уклав покажчик власних імен і географічних назв – перше “Южнорусские грамоты” (К., 1917) і друге видання “Українські грамоти. Т. 1. XIV в. і перша половина XV в.” (УГ). 1928 р. виходу другого видання грамот збігся з роком захисту його докторської дисертації на матеріалі цих грамот у Люблянському університеті.

Початок науково-публікаційної діяльності Володимира Розова припадає на 1907 р. і позначений виходом трьох статей автора. Формування напряму історико-лінгвістичних досліджень В. Розова виявляється в праці “Значение грамот XIV и XV веков для истории малорусского языка”, уміщеної в “Университетских известиях” за 1907 рік. У “Записках Наукового товариства імені Тараса Шевченка” були надруковані дві інші праці – “До старо-руської діалектології (Іще до питання про галицько-волинське наріччє)” (СРД), “Трильоґія проф. А. Кримського” (ТК). Обидві праці – українською мовою. Це великі за обсягом статті (25–30 сторінок тексту), окремі відбитки яких зберігаються у Відділі стародруків і рідкісних видань Інституту книгознавства Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського.

Праця “Значение грамот XIV и XV веков для истории малорусского языка” є текстом пробної лекції В. Розова для призначення його на посаду приват-доцента університету. У лекції проаналізовано “новий **ѣ**” О. Соболевського і критику гіпотези Погодіна-Соболевського, докладно схарактеризовано праці А. Кримського щодо її спростування. У такому контексті В. Розов формулює висновок про мовну характеристику українських грамот: “<...> все сказане достатньо свідчить про те, що малоруські грамоти, всупереч твердженню Кримського, безперечно знають систематичне вживання “нового **ѣ**” і цілком підтверджують блискучу гіпотезу Соболевського. Але більш того, якщо ми придивимося до місцевостей, де виникали ці грамоти, то побачимо, що це **ѣ** не тільки галицько-волинське, воно було в ходу на всій території Південної Росії [*Русі – виділення курсивом наше*], не виключаючи Чернігова й Сіверщини” [Цит. за [Плющ : 145–146]. У такий спосіб В. Розов не сприймає беззастережно погляди авторитетних дослідників, а визначає як недоцільність заперечення “нового **ѣ**” в українських пам’ятках, так і поширює це явище не тільки на галицько-волинські, а й решту українських територій.

У праці “До старо-руської діалектології (Іще до питання про галицько-волинське наріччє)” В. Розов детально розглядає критику поглядів О. Соболевського В. Антоновичем, А. Кримським, П. Житецьким та ін. Такий скрупульозний аналіз має свою мету для В. Розова, яку він вказує наприкінці своєї статті: “Моя теперішня робота первісно мала ціллю показати, чи правильне покликування

Кримського на укр. грамоти <...>. Показало ся можливим перевірити на найбільш авторитетному матеріалі – грамотах – й інші діалектологічні прикмети старої укр. мови” (СРД, 30). Серед досліджень останнього десятиліття приділяє найбільшу увагу А. Кримському, хоча й не сприймає всі його висновки беззастережно.

Формування напряму вивчення грамот набуває для В. Розова внутрішньої логіки в обговоренні походження української мови та конкретного вивчення пам’яткового матеріалу.

Окрема стаття лінгвіста присвячена розгляду критики погодинської гіпотези А. Кримським. У “Трилогії проф. А. Кримського” В. Розов детально студіює і критично оцінює три праці: “Филология и погодинская гипотеза”, “Деякі непевні критерії для діалектологічної класифікації старо-руських рукописів”, “Древне-кіевській говор”.

Докладно розглядаючи кожну з них і порівнюючи їх значення, В. Розов має на меті оцінити аргументи А. Кримського щодо критики поглядів О. Соболевського: “Ми бачимо, що стаття Кримського розбила ті підстави, на яких тримала ся київська гіпотеза Соболевського, і останньому довело ся шукати інших пам’яток, інших доказів для відбудовання тої гіпотези наново” (ТК, 9).

У розгляді праці А. Кримського “Филология и погодинская гипотеза” В. Розов вказує на відсутність чіткої структури і різкий тон, який не відповідає “ані заслугам Соболевського для російського мовознавства, ані гідності наукового розсліду”.

Свідченням об’єктивності наукового аналізу В. Розова є висловлювання своїх міркувань щодо значення праць А. Кримського, вже відомого на той час, авторитетного дослідника, від імені фактично ще науковця-початківця. Так, у “Трилогії проф. А. Кримського” В. Розов порівнює три праці А. Кримського за вагомістю наведених ним аргументів щодо критики поглядів О. Соболевського і разом із тим, високо оцінюючи ці статті, зазначає: “Наукове значіння дальшої праці Кримського “Деякі непевні критерії для діалектологічної класифікації старо-руських рукописів”, Львів, 1906. – значно нижче, ніж першої [*“Филология и Погодинская гипотеза”*]” (ТК, 9). Праця А. Кримського “Древнекиевский говор” оцінюється як найважливіша, найбільш талановита і блискуча

розвідка, що спростовує нові докази О. Соболевського і містить цінні висновки про українську фонетику загалом. Докладний аналіз коментаря В. Розова до кожної статті А. Кримського наводить П. Плющ [Плющ].

Вивчення давнього тексту з погляду історії лінгвістичних учень, підходів до його аналізу проілюстровано в статті “Новейшее направление русской лингвистики в деле изучения древних русских и церковнославянских памятников в связи с общим ходом развития индоевропейского языкознания” (“Университетские известия”, 1908). В архіві серед списку друкованих робіт В. Розова вона чомусь датована 1907 р.

До київського періоду його наукової творчості належать праці про українську шкільну драму. У дослідженнях про В. Розова фігурує тема шкільного театру, проте покликання на конкретні праці відсутні. Наводимо їх за списком з архіву (РАР): Южнорусская школьная драма о св. Екатерине. Изборник Киевский, посвященный Т. Д. Флоринскому; Українська шкільна драма: “Успеніє Богородиці”. Записки Українського наук. товариства в Києві, 1909, № 5; Традиционные типы старинного малорусского театра и юношеские повести Н. В. Гоголя. Сборник “Памяти Гоголя”, Киев, 1911, вышло и отд. издание.

Ще в київський період своєї наукової діяльності В. Розов підготував видання грамот, перше з яких – 1917 р., друге – 1928 р. У передмові 1917 р., яка повторена й у пізнішому виданні, він так пояснює ситуацію тогочасної публікації: “На жаль обставини воєнного часу не дозволили мені видати цю мою працю в такому вигляді, як вона була задумана. Я не мав змоги додати до неї покажчика власних іменнів, а в спискові помилок мусів я обмежитися тільки найважливішими” (УГ, 1). Перше видання збірки грамот було надруковане в Києві за підтримки О. Соболевського й О. Шахматова.

Друге видання вийшло під титулом Історико-філологічного відділу Української Академії: Наук. Зб. № 63. Постійна комісія історії української мови. Пам’ятки і студії з історії української мови, вип. 1. У цьому примірнику зазначено на звороті титулу: “Дозволяється випустити в світ. За неодмінного секретаря Академії Наук акад. С. Єфремова”.

У виданні грамот 1928 р. міститься ще одна передмова А. Кримського, голови Комісії для вивчення історії української мови. Він зазначає: “Таку передмову написав був автор ще 1917 року, сподіваючись, що його книжка вийде в світ тоді-ж-таки. Та бурхливі тодішні обставини не дозволили цьому статися, ба цілих одинадцять років минуло з того часу, аж доки оце 1-ий том “Українських грамот” зміг побачити світ у серії видань Української Академії Наук, що постановила видрукувати ще й даліші томи, з текстами грамот XV–XVI вв.” (УГ).

Публікація українських грамот включає максимально наближену до оригіналу передачу всіх особливостей давніх текстів. Усього вміщено 95 грамот XIV – першої половини XV ст. Перед кожною опублікованою грамотою вказується місце зберігання оригіналу, дата і місце її написання, особливості правопису. Після кожної з друкованих грамот вказуються різночитання. До більшості з цих документів зроблено фотокопії оригіналів, що зберігалися в різних бібліотеках та архівах.

Наприкінці опублікованих грамот міститься загальний словник, що вміщує всі слова і слововформи до опублікованих у цій збірці текстів. В. Розов вказує, що “імена власні й географічні становлять особливий словник” (УГ, 1). Як зазначає укладач словника, до слів, які не вказані або не пояснені в словнику І. Срезневського, подається їх значення і наводяться необхідні для їх розуміння фрагменти з текстів грамот. Це видання зберігається у Відділі стародруків і рідкісних видань НБУВ, електронний варіант книги розміщений на сайті: <http://litopys.org.ua/index.html>.

Цей надрукований словник становить лише частину матеріалів до повного видання грамот, яке готував В. Розов. Ні перше видання грамот XIV–XV ст., що вийшло 1917 р., ні друге його видання 1928 р. не містили словника власних назв, що був укладений на матеріалі грамот. “Указатель личных имен и географических названий” зберігається в машинописному варіанті із внесенням рукописних уточнень і правки (РАР). У цьому словнику упорядник зазначає: “Ввиду того, что в издаваемых грамотах фамильные прозвища шляхты нередко произведены от сел, которыми она владела, к фамилиям присоединяется, где издатель имел к тому возмож-

ность, указание местностей, которыми они названы” (РАР). Наприклад, “друздъ кадолфовичъ, панъ – N. sg. Друздъ кадолъфовичъ 6. Кадолъфовичъ друздъ 5. 7/8. Повидимому, одно и то же лицо съ Ивашкомъ Дроздомъ. Возможно, что в связи съ этимъ именемъ стоитъ с. Дроздовцы в перемышльском округѣ къ ю.-з.-ю. отъ Перемышля на притокѣ Сана” (РАР).

Частіше згадувана в мовознавчих працях публікація грамот В. Розова була наслідком його студій мови цього жанру текстів та інформації, що осмислювалася в контексті походження української мови, формування диференційних ознак української мови, вивчення територіальної локалізації писемних пам’яток за їхніми мовними особливостями. Це засвідчено як першою його статтею про мову грамот, що вийшла 1907 р. в Україні, так і захистом дисертації “Волинський діалект XV ст. у грамотах Свидригайла” 1928 р. за межами України. Перспективи дослідження – простеження розвитку ідей в історико-лінгвістичних студіях В. Розова, що сформувалися в його київський період життя як науковця та викладача Університету св. Володимира, а також системне вивчення рукописних матеріалів мовознавця.

ДЖЕРЕЛА

СРД – Розов В. До старо-руської діалектології (Іще до питання про галицько-волинське наріччє) // Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. 1907. Т. LXXVII. С. 1–30. (окремий відбиток).

ТК – Розов В. Трилогія проф. А. Кримського // Записки Наукового Товариства ім. Шевченка. 1907. Т. LXXVIII. С. 1–24. (окремий відбиток).

УГ – Розов В. Українські грамоти. Т.1. XIV – перша половина XV в. Київ : з друкарні Української Академії Наук, 1928. 4+176+75+IX с.

РАР – Рукописний архів Розова Володимира Олексійовича в Інституті мовознавства НАНУ імені О. О. Потебні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Alma Mater. Університет Св. Володимира напередодні та в добу Української революції 1917–1920. Матеріали, документи, спогади : у 3 кн. Кн. 2: Університет св. Володимира за доби Української Центральної Ради та Гетьманату Павла Скоропадського / Упоряд. В. А. Короткий, В. І. Ульяновський. – К. : Прайм, 2001.

2. Волинські грамоти XVI ст. / Упоряд. В. Б. Задорожний, А. М. Матвієнко. – К. : Наукова думка, 1995.

3. Гринчишин Д. Г. Володимир Олексійович Розов / Д. Г. Гринчишин // Мовознавство. – 1976. – №5. – С. 89–91.

4. Дем'янюк В. Морфологія українських грамот XIV і першої половини XV в. Окрема відбитка із "Записок Історично-Філологічного Відділу". – К., 1928. – Кн. XVI.

5. Енциклопедія українознавства. Словникова частина : у 11 т. – Париж ; Нью-Йорк, 1973, 1995 Т. 7, 11. – Л. ; К. : Глобус, 1955–2003. URL: <http://litopys.org.ua/encycl/euii07.htm>.

6. Залеський А. Нові надходження до архіву Інституту ім. О.О. Потебні АН УРСР / А. Залеський // Мовознавство. – 1969. – № 3. – С. 36.

7. Пешак М. М. Розов Володимир Олексійович / М. М. Пешак // Українська мова. Енциклопедія. – К. : Укр. енцикл-ія ім. М. П. Бажана, 2000. – С. 523.

8. Плющ П. П. Перший викладач історії української мови в Київському університеті (Про педагогічну і наукову діяльність проф. В. О. Розова в зв'язку з 125-річчям КДУ) / П. П. Плющ // Вісн. Київ. ун-ту. Серія філології та журналістики. – 1959. – № 2. – Вип. 2. С. 142–150.

9. Українські грамоти XV ст. / Підготовка тексту, вступна стаття і коментарі В. М. Русанівського. – К. : Наук. думка, 1965.

REFERENCES

1. Korotkyi V. A., Ulyanovskyi V. I. (compilers) (2001) *Alma Mater. Universytet Sv. Volodymyra naпередodni ta v dobu Ukrayinskoyi revolyuciyi 1917-1920. Materialy, dokumenty, spogady [Alma Mater. University of St. Volodymyr on the eve and on the day of the Ukrainian Revolution 1917-1920. Materials, documents, memories]. Vol. 2: University of St. Volodymyr during the time of the Central Council of Ukraine and Hetmanate of Pavlo Skoropadsky*. Kyiv: Prajm, 704 p. (in Ukrainian).

2. Zadorozhnyi V. B., Matviyenko A. M. (compilers) (1995) *Volynski gramoty XVI st. [Volynletters of the XVI century]*. Kyiv: Naukova dumka, 248 p. (in Ukrainian).

3. Grynchysyn D. G. (1976) Volodymyr Oleksijovych Rozov. *Linguistics*, no 5, pp. 89-91 (in Ukrainian).

4. Demyanchuk V. (1928) *Morfologiya ukrayinskykh gramot XIV i pershoyi polovyny XV v. [Morphology of Ukrainian letters of the XIV and of the first half of the XV centuries]*. Oкрема vidbytkа iz "Zapysok Istorychno-Filologichnogo Viddilu" [*A separate imprint of the "Notes of the historical-philological department"*]. Kyiv, vol. XVI (in Ukrainian).

5. *Encyklopediya ukraїnoznavstva. Slovnykova chastyna* (1973, 1995): v 11 t. T. 7, 11 [*Encyclopedia of Ukraine. Vocabulary part* (1973, 1995): in 11 vol. Vol. 7, 11.]. Paryzh-Nyu-Jork; Lviv; Kyiv: Globus. URL: <http://litopys.org.ua/encycl/euii07.htm> (in Ukrainian).

6. Zaleskyj A. (1969) *Novi nadkhodzhennya do arkhivu Instytutu im. O. O. Potebni AN URSR [New additions to the archive of O. O. Potebnya institute of Academy of Sciences of the USSR]*. *Linguistics*, no 3, p. 36 (in Ukrainian).

7. Peshhak M.M. (2000) Rozov Volodymyr Oleksijovych. *Ukrainian language. Encyclopedia*. Kyiv: Ukrayinska encyklopediya im. M. P. Bazhana, p. 523 (in Ukrainian).

8. Plyushh P.P. (1959) *Pershyj vykladach istoriyi ukrayinskoyi movy v Kyivskomu universyteti (Pro pedagogichnu i naukovu diyalnist prof. V. O. Rozova v zvyazku z 125-richcham KDU) [The first teacher of the history of the Ukrainian language at the University of Kyiv (About the pedagogical and scientific activity of Prof. V. O. Rozov in connection with the 125th anniversary of the KSU)]*. *Bulletin of the University of Kyiv. Series of philology and journalism*, no 2, V. 2, pp. 142-150 (in Ukrainian).

9. Rusanivskyi V.M. (ed.) (1965) *Ukrayinski gramoty XV st. [Ukrainian letters of the XV century]*. Kyiv: Naukova dumka, 164 p. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редколегії 22.03.18

Oksana Nika, Doctor of Philology, Prof.,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

**Rozov Volodymyr Oleksiyovych in the history
of the university of Saint Volodymyr**

The article for the first time introduces into scientific discourse information about the unique archive of V.Rozov, Ukrainian researcher in the history of language, as well as literature, culture, philosophy. The uniqueness of the archive lies, firstly, in the value of works on historical linguistics and dialectology, secondly, in the development of topics "language - history - literature - culture" in their interrelation, and thirdly, in the "new discovery" of ideas of V. Rozov as one of the major linguists of the first half of the XX century and consideration of the prospects of his conclusions in modern linguistics.

The archive contains the manuscripts of V.Rozov, which have not yet been systematically described and published, as well as printed materials. They open up to now a scientific heritage not appreciated sufficiently of the great Ukrainian linguist, who was only mentioned fragmentarily as a publisher of Ukrainian letters of the XIV-XV centuries. The archive impresses with the erudition of the linguist, his vocation in the works known in European linguistics, the profound knowledge of languages - Slavic and non-Slavic, and the scientific argumentation of the presentation. The languages of printed and handwritten works - Ukrainian, Russian, Serbian, among the most studied genres - letters of the XIV-XV centuries, as well as Ukrainian school drama.

The study of the scientific heritage of V.Rozov needs to be presented in a series of articles, the first of which covers his teaching and scientific activities at the University of St.Volodymyr, the Kyiv period of his life. It was during this period that his interest in the issues of the Ukrainian literary language, dialectology, and linguistic source studies began, which in fact determined the main directions of scientific activity in subsequent periods of his life, although the factual material acquires a wider generalization and thoughtful comprehension.

Key words: history of Ukrainian linguistics, history of the Ukrainian language, Ukrainian dialectology, letters of the XIV-XV centuries, University of St.Volodymyr.